

Å ville det umulige

Taler

Jørgen Fredrik Ording

Dato

16 mai 1945

Sted

Lunds domkirke

- 1 I kamp og trengsler steg mitt mot / og herdet meg til voksen mann. / Jeg takker for at jeg fikk rot / i deg, mitt land!

5 Om igjen og mange ganger om igjen har vi fått denne dyre lære, at det vi holder kjært, det får vi ikke eie og kalle vårt uten at vi betaler for det. Ikke med klingende mynt, men med arbeide, tålmod, aldri sviklende vaksomhet og med hele vår personlighets innsats. Friheten koster blod, svett og tårer. Men så kan det også hende at vi blir rikelig lønnet; kampen lutrer og herder.

- 10 Vi står nå ved inngangen til 17. mai, Norges frihets dag i 130 år. Også den ble vunnet i kamp og trengsler. Vi ser for oss et lite folk i utkanten av sivilisasjonen, langt mot nord, klempt opp i en krok av Europa, et folk som i flere hundre år hadde måttet sakne sitt dyreste eie, frihetens og selvstendighetens krone. Et folk som ikke ble regnet med blant verdens riker og selvstendige nasjoner. Etter en
- 15 ulykkelig krig ble det avstått til et annet land, og skulle fortsette sin ukjente og tunge vandring i ubemerketheten. Da besluttet det å skjenke seg selv den frihet som andre ikke kunne gi det, det tok sitt liv i sine egne hender. Det så håpløst og umulig ut. Ja, det var umulig! De seirende stormakter hadde anderledes bestemt, og en protest mot denne ordning måtte føre til krig med dem alle sammen. Og
- 20 det skjedde også. Norge kom i krig med Europa. Men nordmennene ville ikke bøye seg for nødvendighetens lov, fordi de hadde fått for seg at de ikke kunne leve lenger uten å få sin frihet. Det var en lykke for dem at de i avgjørelsens stund ikke lyttet til den kloke fornuft, men fulgte troens og dristighetens stemme. De mente det gjaldt: nå eller aldri.

25

En av Eidsvolls-mennene, professor Sverdrup uttrykte det slik: "I ethvert anliggende bør man ei først undersøke hva som er nyttig, men rett, ei hva fordel kan tilvende, men hva dyd og ære byder." Dyd og ære bydde nordmennene å stå for sin rett, selv om det sa håpløst ut. Livsviljen ble satt opp mot klokskap og

ettertanke. Den var deres hemmelige våpen. Og vi vet hvordan det endte: det umulige ble mulig. 17. mai ble vår frihets og vår grunnlovs fødselsdag, og med ære og selvstendighet kunne vi gå inn til et nesten hundreårig samliv med vår gode svenske granne. Dette er 17. mais største budskap til oss: En gang imellom
35 må man ville det umulige. Og da vil det vise seg at et folk kan strekke seg ut over sine vanlige evner og grenser, fordi det kjemper med sine dyreste interesser og sine høyeste verdier som innsats:

Noget er større enn dig, Der er bjerge med sne.

40

Der er dyrere ting enn ditt liv. Du skal kjempe for det!

Senere har den 17. mai vært det faste punkt i vår nasjonale eksistens. Sine tradisjoner tro har nordmennene ikke bare hatt den som en dag til å feire og
45 feste. Den har også vært en kampens dag. Nye tider har stadig gitt den et nytt innhold. Man kan si at alle rørsler som ville framgang og utvidet folkestyre, har sett på denne dagen som sin særlige dag. For i Norge har det lykkeligvis alltid vært så at nasjonal frihet og folkelig frihet har stått som ett og det samme. Derfor har politiske kamper ofte preget 17. mai, og framveksten av vårt
50 demokrati og folkestyre har vært nær knyttet til 17. mais historie. Alle strømninger i det norske folket møtes i denne dagen. Vi mener at det er bra så, bare hvis dagen stadig holdes levende, og dens innhold må tilegnes på nytt av hver ny generasjon, bare da kan den bety så meget for oss at vi er villig til å vergede den, når den blir angrepet. Og i slike stunder er det virkelig så at det er viljen
55 som er det avgjørende, det frelsende. En spør da ikke etter evnen, den vokser fram av seg selv:

At ei du kan, dig visst forlates,

60 men aldri at du ikke vil.

Men vår frihetstradisjon har også lært oss noe annet, som vi har fått en dyp bekreftelse på i disse tider. Fra var store dikter Wergeland og fram til i dag har det stått klart for oss at vår egen frihet, den nasjonale, ikke er det største. Høyere
65 står det store ideal: menneskehetens frihet. Frihetens sum er en og den samme, den kan aldri bli fullt virkelig før dens velsignelse har nådd til alle folk. Wergeland var nordmann og verdensborger på samme gang, og den største menneskevenn er også den største patriot. Vi mener at nettopp denne siste

70 krigen har fått en høyere betydning og et dypere innhold ved dette. Andre folks
rett er like dyrebar for dem, som din egen er for deg! Måtte vi aldri mere glemme
det. Ja, en kan vel si at vi har kjent det så: det vi kjemper for, er selve
menneskerettighetene, hvert enkelt menneskes menneskeverd. Som det står i var
75 gamle bok Kongespeilet: "Mennesket ble skapt til å være en kostbarhet i verden,
og en kostbarhet i den neste verden, det spørres bare om han vil skaffe seg den
odel han er skapt til." Hvis vi tenker så, da er det kanskje ingen fare for at den
nasjonale kamp skal føre til nasjonalisme, nasjonal egenkjærleik og trangsynt
hevdelse av egne interesser.

80 Vi nordmenn er uendelig glade for at denne forferdelige krigen nå er slutt. Og
for første gang kan vi feire vår nasjonaldag i full glede. De tidligere år har 17. mai
først og fremst vært en minnedag over alle dem som har gitt sitt liv og sin helse
for landet. Det vil den naturlig nok også være denne gangen. Vi håper og tror at
de aldri vil bli glemt, så at de ikke har gitt sitt offer forgjeves:

85

Her ligg dei grav i grav

frå heid og ned i hav,

90 som stridde so.

Gud sign kvar ærleg svein,

som søv der under stein;

95

Gud sign deim, kvar og ein,

der dei er no

100 Det er tungt å tenke på at det alltid skal koste liv å verge livet selv. Jeg kommer til
å tenke på hva Bjørnson sier i "Over Ævne": "Vil du reise liv, sa dø for det:
Kristendommen fikk sitt av korset. Fedrelandet av de falne. Ingen fornyelse uten
gjennom døden". Men det er likevel først og fremst gjennom livet at fornyelsen
må komme. Og det er denne fornyelse Norge nå går i møte.

105

Vi er kommet til gjenreisningens oppgaver, framtiden kaller på oss. I hvilke
former den vil komme til å arte seg vet naturligvis ingen. Men jeg må si at det

gleder alle nordmenn å se at oppgjøret har startet på en så verdig og behersket
110 måte. Professor Seip fortalte at mens han satt på Grini, fikk han en hilsen fra
den danske presten Kai Munk. Den inneholdt også en henvisning til et bibelord,
der det står en takk for at en er kjent verdig til å forhånes for det navns skyld. Jeg
tror nok at alle kjempende nordmenn bar følt gleden ved å være kjent verdige til
å gjøre en innsats i den gode strid. De vil også kjennes verdige til å bygge landet
115 opp igjen med rett og lov:

Vi bygde landet vårt med lov.

Vi skydde løgn, vi dømte rov:
120 av dette er vi preget.

Blant nordmenn tåltes ikke svik!

125 Mitt folk, det gjør meg varm og rik

å kalle deg mitt eget:

Rettsindig, ærekjær og stø,
130 slik vil du leve - eller dø!

At svikere og forredere skal dømmes, og dømmes strengt, at de skal straffes, og
straffes hardt, er nødvendig, men de skal dømmes før de straffes. Det er ikke
135 bare de store og helt åpenbare forbrytere å tenke på, det er alle de små og usle,
alle de som trodde at de var kloke, som regnet og telte og fant at det var mest
fordelaktig å vende sin kappe etter vinden og tale nyordningens språk, men som
nå vender kappen igjen og taler med en annen tunge. Eller de kryper inn i sine
hull og sier ikke et ord, men tier ganske stille, og håper å bli glemt. Det er ikke
140 minst slike folk som har forpestet luften i Norge i mange år. De må lære å forstå
at dette også er forrederi, og kanskje det farligste:

Luften over Norge

145 må bli ren igjen.

Nordmennene har i den siste uken opplevd den ene ufattelige nasjonale gleden etter den andre. Ikke minst gledelig er det at de frie norske institusjoner igjen
150 kommer fram og trer i virksomhet. Vi gjenreiser vårt hus. Etter de fremmede vil det snart ikke være spor tilbake. Som et symbol på at Norge igjen er blitt en rettsstat, ser vi det som hendte for to dager siden: den norske Høyesterett hadde sitt første møte etter 4 ½ år. Dermed er loven igjen blitt herre i Norge, og står over oss alle. Dette er nå like klart for oss alle sammen, som det den 21.
155 desember 1940 stod klart for oss at loven hadde opphørt å gjelde i Norge. Den dagen holdt den fri norske Høyesterett sitt siste møte og la ned sine embeter.

Da kronprins Olav holdt sin første pressekonferanse på Oslo slott etter hjemkomsten, nevnte han bl. a. noen svenske navn, som sent vil glemmes i
160 Norge, sa han. Et av disse navn var professor Torgny Segerstedt, et annet var grev Folke Bernadotte. Det er sikkert at Norges kjensler overfor Sverige først og fremst stråler sammen i disse to navn. Segerstedt vil stå for oss som innbegrepet, personifiseringen av og symbolet på det Sverige som stod ved vår side i hele denne onde tid, det broderfolk som fulgte vår kamp som om det var dets egen -
165 det var den jo kanskje også, dypere sett. Hans røst var også den første vi fikk høre over grensen i aprildagene 1940, og den har senere stadig talt til oss, og vært til stadig oppmuntring og styrke. Vi ville være stolte hvis vår vei var like ren og rak, var holdning like rank og blank som hans. Vi synes at det står en plass tom i Norge, fordi han ikke kan være med nå.

170 På samme måte samler Bernadottes navn for nordmennene i seg hele det hjelpende Sverige, del som både ved oppofrende hjelpearbeid og ved dristig handlekraft i det avgjørende øyeblikk har frelst våre barn og vår ungdom, og nå sist tusener av våre landsmenns liv.

175 Det er en ting som er ennå mer gledelig enn dette. Om begge disse menn gjelder det at de dessuten også er symboler. Bak dem står et helt folk. Ikke minst gjelder det for det svenske hjelpearbeid. Det er så ofte sagt, at det ikke er nødvendig å gjenta det her, hva dette har betydd for våre to folk. At frihetsgaven til Norge
180 ruller fram over millionene nesten fra dag til dag, vitner om en så spontan solidaritet og en så gavmild offervilje at den må gjøre det dypeste inntrykk på enhver nordmann. Hver arbeidstime som blir skjenket frivillig til Norges gjenreise, hver krone som samles inn av et skolebarn, eller blir gitt på et gamlehjem, danner en kapital, et svensk-norsk fellesfond, som vil gi renter og
185 rentes rente i fremtiden. Men disse pengene trengs også godt i dag. Også i Norge

er meget blitt herjet og brent, landet er blitt plyndret for 11 milliarder kroner, og dessuten for veldige beløp i skade på vår nasjonalformue i form av ødelagte bedrifter, skamhogd skog osv. Norges nasjonaldag i Sverige kan ikke gå inn i et bedre tegn enn dette som har samlet dere her i dag.

Kilde

Samtiden 1945, s. 47-52

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/a-ville-det-umulige>